

MỘT SỐ HƯỚNG TRIỂN KHAI DẠY HỌC THEO TIÊU CHUẨN KỸ NĂNG NGHỀ QUỐC GIA

Đỗ Thanh Vân - Trường Cao đẳng Nghề TP. Hồ Chí Minh

Ngày nhận bài: 15/12/2017; ngày sửa chữa: 16/12/2017; ngày duyệt đăng: 08/01/2018.

Abstract: The paper proposes some directions to vocational training under national vocational skill standards. These directions consist of developing an experiential learning environment for students; implementing integration of theories and practice; applying active teaching methods to promote the positive and initiative of learner, providing students environment of practical experience and evaluating skills and knowledge of students at enterprises.

Keywords: National vocational skills standards, active teaching method, assessment, integrated teaching methods.

1. Mở đầu

Qua kết quả nghiên cứu, thăm dò tại một số cơ sở giáo dục nghề nghiệp thuộc khu vực TP. Hồ Chí Minh cho thấy, dạy học theo tiêu chuẩn kỹ năng nghề quốc gia (TCKNNQG) chưa được các cơ sở giáo dục nghề nghiệp chú trọng. Họ cho rằng, TCKNNQG chỉ để áp dụng cho các trung tâm đánh giá kỹ năng nghề quốc gia nhằm “sát hạch” người học sau khi tốt nghiệp để cấp chứng chỉ kỹ năng nghề quốc gia, các cơ sở giáo dục nghề nghiệp cũng chưa chú trọng đến việc “nhuần” hóa TCKNNQG vào mục tiêu đào tạo nghề để đào tạo sát với yêu cầu của TCKNNQG.

Từ thực tế đó, dựa trên cơ sở lý luận của việc dạy học theo TCKNNQG, bài viết đề xuất một số nội dung triển khai dạy học theo TCKNNQG.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Một số khái niệm

Theo **Luật Việc làm** năm 2013, *TCKNNQG* là quy định về kiến thức chuyên môn, năng lực thực hành và khả năng ứng dụng kiến thức, năng lực đó vào công việc mà người lao động cần phải có để thực hiện công việc theo từng bậc trình độ kỹ năng của từng nghề [1].

Dạy học theo TCKNNQG là phương pháp luận dạy nghề với ý tưởng lấy TCKNNQG làm “chuẩn đầu ra” và coi các tiêu chuẩn này vừa là điểm xuất phát, vừa là đích mà quy trình dạy học hướng tới. Theo ý tưởng này, các thành tố của quy trình dạy học như: mục đích dạy học, nội dung và chương trình dạy học, phương pháp dạy học, phương tiện dạy học, kiểm tra, đánh giá... quy về ba thành tố chính: *người dạy/hoạt động dạy - người học/hoạt động học - mục tiêu dạy học* đều được thiết kế, vận hành nhất quán với TCKNNQG.

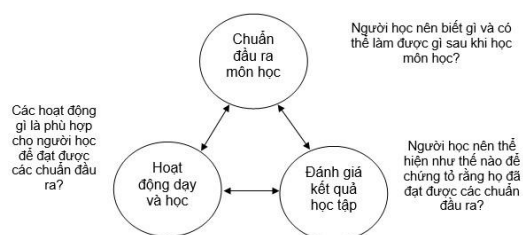
2.2. Nội dung triển khai dạy học theo tiêu chuẩn kỹ năng nghề quốc gia

2.2.1. Thực hiện quan điểm tích hợp lý thuyết với thực hành

Hiện nay, trên thế giới và Việt Nam, dạy học tích hợp được coi là phương pháp dạy học hiệu quả để hình thành và phát triển năng lực người học. Trong dạy học, tích hợp là sự liên kết các đối tượng giảng dạy, học tập trong cùng một kế hoạch hoạt động để đảm bảo sự thống nhất, hài hòa, trọn vẹn của hệ thống dạy học nhằm đạt mục tiêu dạy học tốt nhất. Trong dạy học hiện đại, dạy học tích hợp lý thuyết và thực hành là xu hướng được sử dụng nhiều. Trong dạy nghề, tích hợp lý thuyết và thực hành đã đem lại nhiều lợi ích như: tránh lãng phí thời gian, đảm bảo tính hiệu quả (học lý thuyết xong, thực hành vận dụng luôn).

2.2.2. Vận dụng các phương pháp dạy học chủ động để tăng tính chủ động, tự lực và tích cực của sinh viên (người học)

Nguyên lý/nguyên tắc thiết kế dạy học chủ động là đảm bảo sự nhất quán giữa các hoạt động dạy học và kiểm tra, đánh giá với các chuẩn đầu ra gọi là nguyên lý CA (Constructive Alignment) (*hình 1*) [2].

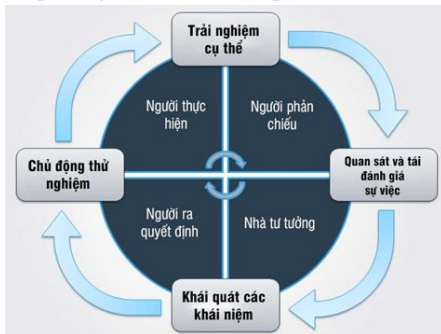
Hình 1. Nguyên lý thiết kế giảng dạy nhất quán với chuẩn đầu ra

Theo nguyên lý/nguyên tắc này, việc dạy cần phải được nhấn mạnh là tạo điều kiện cho hoạt động chủ động và trải nghiệm. Các phương pháp học chủ động thu hút người học trực tiếp tham gia vào các hoạt động tư duy; giải quyết vấn đề; khám phá, áp dụng, phân tích và đánh giá các ý tưởng. Học hiệu quả được xem là trải nghiệm khi người học trực tiếp thực hành vận dụng kiến thức, kỹ

năng vào thực tiễn nghề nghiệp như là đề án thiết kế, triển khai, mô phỏng, các tình huống vận dụng trong bối cảnh khác nhau, thực hành trong môi trường giống như thực... Học chủ động cũng giúp người học kết nối tốt hơn những gì đã học với những khái niệm mới.

Để tăng cường học hiệu quả và trải nghiệm, ngoài việc sử dụng các phương pháp dạy học tích cực còn có thể dùng một số kỹ thuật dạy học. Chẳng hạn, giáo viên dùng thẻ “bùn” để thu thập thông tin phản hồi từ người học. Gần cuối mỗi buổi học, giáo viên đề nghị người học ghi vào thẻ “bùn” các khái niệm hoặc ý tưởng - các điểm mà người học thấy không rõ ràng nhất, khó hiểu nhất khi tham gia bài học và nộp lại cho giáo viên. Giáo viên sẽ nghiên cứu các thẻ này và trả lời người học vào giờ học sau hoặc trả lời người học qua trang web hoặc gửi email trả lời cho cả lớp. Một kỹ thuật dạy học khác cũng để sử dụng mà cho nhiều thông tin phản hồi từ phía người học giúp giáo viên điều chỉnh phương pháp dạy học của mình, đó là sử dụng các câu hỏi khái niệm, câu hỏi trắc nghiệm để kiểm tra sự hiểu biết của người học, chỉnh sửa những sự hiểu lầm của họ và điều chỉnh phương pháp dạy học.

Khi thiết kế dạy học hiệu quả đáp ứng chuẩn đầu ra, ta có thể áp dụng mô hình học tập của Klob (hình 2) [3].

Hình 2. Mô hình học tập của Klob, 1994

- Với cách dạy và học khái quát hóa các khái niệm trừu tượng - tương ứng với giờ giảng dạy thông thường: Giáo viên đóng vai trò chuyên gia cung cấp thông tin một cách logic và có tổ chức, trong khi vẫn tạo điều kiện cho người học suy ngẫm những gì cần học.

- Với cách dạy và học thử nghiệm chủ động - tương ứng với giờ học trong phòng thí nghiệm: Giáo viên nên đóng vai trò như người hướng dẫn, chỉ dẫn cho các thí nghiệm và phản hồi, trong đó người học làm việc một cách chủ động đối với nhiệm vụ đã được xác định và học thông qua những “thử - sai” trong môi trường cho phép họ có thể thất bại một cách an toàn để mà học làm việc chuyên môn và chuyên nghiệp.

- Với cách dạy và học quan sát và tái đánh giá sự việc: Giáo viên nên đóng vai trò là người thúc đẩy hoặc tư vấn, giải thích mối tương quan giữa tài liệu môn học

với kinh nghiệm, sở thích và nghề nghiệp trong tương lai của người học, để cho họ hiểu tại sao phải học những tài liệu liên quan.

- Với cách dạy và học trải nghiệm cụ thể: Giáo viên nên “đứng ngoài cuộc” và đóng vai trò như “đồng nghiệp” của người học, tạo điều kiện tối đa cho người học khám phá thông qua áp dụng tài liệu học tập vào những tình huống mới để giải quyết những vấn đề thực tế, để trả lời câu hỏi “chuyện gì sẽ xảy ra nếu như...?” [2].

Trên đây là một số vấn đề cơ bản về phương pháp và kỹ thuật dạy học hiệu quả phát triển học chủ động và trải nghiệm để có thể nghiên cứu triển khai áp dụng mô hình đào tạo theo TCKNNQG vào thực tế đào tạo nghề.

Chất lượng của quá trình đào tạo nghề theo tiêu chuẩn kỹ năng nghề phụ thuộc vào mức độ đạt được các tiêu chí, tiêu chuẩn về kiến thức, kỹ năng nghề. Trong dạy nghề, kỹ năng nghề chiếm vị trí có tính quyết định tới chất lượng đào tạo. Trong tổ chức đào tạo nghề, người học càng được trải nghiệm nghề nghiệp nhiều trong các xưởng thực tập sản xuất thì trình độ kỹ năng nghề càng được nâng cao. Hơn nữa, các kỹ năng khác như hợp tác, giao tiếp... cũng được củng cố.

2.2.3. Tăng cường cho sinh viên (người học) tiếp cận môi trường trải nghiệm thực tế nghề nghiệp

Xây dựng môi trường học tập cho người học trải nghiệm thực tế nghề nghiệp là một nội dung nghiên cứu vận dụng các phương pháp dạy học hiệu quả đáp ứng TCKNNQG. Người học sau kết thúc chương trình đào tạo đạt TCKNNQG, đáp ứng yêu cầu của người sử dụng lao động thì việc xây dựng môi trường học tập cho người học trải nghiệm nghề nghiệp là một biện pháp cần thiết. Đây là một hình thức tổ chức dạy học quan trọng, góp phần vào việc nâng cao kỹ năng nghề, nâng cao chất lượng đào tạo. Đây là một hình thức tổ chức dạy học trong môi trường hành nghề giống như thực tế tại doanh nghiệp. Người học được bố trí luân phiên vào các vị trí làm việc khác nhau để thực hiện nhiệm vụ như là các vị trí công tác mà sau khi tốt nghiệp ra trường sẽ làm. Người học được giáo viên và các cán bộ hướng dẫn thực hiện công việc từ khâu đầu đến khâu cuối trong quy trình công nghệ sản xuất.

Nội dung của hình thức tổ chức dạy học theo phương pháp xây dựng môi trường học tập cho người học trải nghiệm nghề nghiệp đề cập hai vấn đề:

- Xây dựng xưởng thực hành tại cơ sở giáo dục nghề nghiệp: Tại các xưởng thực hành, việc bố trí máy móc, thiết bị cần được lắp đặt theo đúng thiết kế kỹ thuật của xưởng thực hành đảm bảo đủ diện tích và vị trí trang thiết bị, dụng cụ hợp lý, an toàn, thuận tiện cho việc đi lại, vận

hành, bảo dưỡng và tổ chức hướng dẫn thực hành theo lớp, nhóm và từng cá nhân.

- *Xây dựng chương trình module thực tập sản xuất:* Căn cứ vào chương trình đào tạo, khối lượng giờ học của module thực tập sản xuất cần được chi tiết hóa theo kế hoạch học tập tại doanh nghiệp, đảm bảo có giáo viên và cán bộ hướng dẫn thực hành tại doanh nghiệp để hướng dẫn người học tiếp cận và trải nghiệm thực với thiết bị đang trực tiếp sản xuất tại doanh nghiệp.

2.2.4. *Đảm bảo cho sinh viên chủ động, tích cực và tự lực cao trong hoạt động học tập (dạy học “lấy người học làm trung tâm”)*

Dạy học “lấy người học làm trung tâm” được xem là phương pháp đáp ứng yêu cầu cơ bản của mục tiêu giáo dục, nhất là đối với giáo dục nghề nghiệp, có khả năng định hướng việc tổ chức quá trình dạy học thành quá trình tự học, quá trình cá nhân hóa người học. Dạy học “lấy người học làm trung tâm” đòi hỏi người học là chủ thể của hoạt động học. Họ phải tự học, tự nghiên cứu để tìm ra kiến thức bằng hành động của chính mình, người học không chỉ được đặt trước những kiến thức có sẵn ở trong bài giảng của giáo viên mà phải tự đặt mình vào tình huống có vấn đề của thực tiễn, cụ thể và sinh động của nghề nghiệp rồi từ đó tự mình tìm ra cái chưa biết, cái cần khám phá học để hành, hành để học, tức là tự tìm kiếm kiến thức cho bản thân.

2.2.5. *Thí điểm đánh giá kiến thức, kỹ năng nghề của sinh viên tại cơ sở sản xuất, xí nghiệp*

Các phương pháp và công cụ đánh giá sẽ được thiết kế để đánh giá nhiều loại kỹ năng tùy theo tiêu chuẩn yêu cầu của công việc, có thể là: kỹ năng tư duy và giải quyết vấn đề (thể hiện ở quy trình và kết quả xử lý tình huống); kỹ năng đối nhân (giao nhận công việc, làm việc nhóm, phục vụ và chăm sóc khách hàng); kỹ năng quản lý công việc (ghi chép, sắp xếp chỗ làm việc, bảo quản trang thiết bị, dụng cụ, vật tư, vệ sinh công nghiệp). Điều kiện đánh giá bảo đảm đầy đủ và phù hợp với mục tiêu đánh giá.

Việc đạt được năng lực đáp ứng yêu cầu theo tiêu chuẩn công việc chỉ có thể thực hiện trong bối cảnh tương tự như thực tiễn hoạt động nghề, do đó những điều kiện đánh giá năng lực trong các cơ sở dạy nghề cần phải phản ánh tốt nhất sự thực hành năng lực đó của học sinh, sinh viên khi gia nhập thế giới việc làm.

Xây dựng các môi trường học gắn liền với thực tiễn nghề để sinh viên thực hành trải nghiệm xen kẽ giữa làm việc và học tập giúp sinh viên trải nghiệm nghề. Áp dụng mô hình học tập theo chủ nghĩa kiến tạo: mô hình lý thuyết này đưa ra ba vấn đề chính là: 1) Kiến thức do người học xây dựng nên; 2) Người học ở vị trí trung tâm của quá trình học tập; 3) Môi trường học tập đóng vai trò quyết định [4].

Tổ chức việc học trong tình huống nghề nghiệp thực tiễn. Việc học tập và lĩnh hội năng lực thực hiện chỉ có thể được thực hiện trong các tình huống thực tiễn, để biến các kiến thức thu và tổng hợp được thành năng lực làm việc thực sự là hoạt động phải phù hợp với đòi hỏi của thị trường lao động. Khi thiết kế cho các hoạt động dạy học, cần huy động các nguồn lực vật chất, nguyên liệu và tổ chức đoàn thể cho việc đào tạo trong tình huống thực tiễn, thiết kế tình huống dạy - học phù hợp vừa có khả năng cho phép người học dần dần chiếm lĩnh tất cả các thành tố của năng lực, vừa tạo điều kiện thuận lợi cho quá trình tổng hợp kiến thức và phát triển các năng lực khác [5].

3. Kết luận

Đây là những định hướng triển khai mang tính khái quát. Trong quá trình dạy học theo TCKNNQG, cần vận dụng phối hợp các hướng triển khai trên đây. Trên cơ sở các hướng này, có thể vận dụng vào việc thiết kế bài dạy cụ thể cho một số module/môn học của các nghề đã có TCKNNQG.

Tài liệu tham khảo

- [1] Quốc hội (2013). *Luật Việc làm số 38/2013/QH13 ngày 16/11/2013*.
- [2] Đoàn Thị Minh Trinh - Nguyễn Quốc Chính - Nguyễn Hữu Lộc - Phạm Công Bằng - Peter J. Gray - Hồ Tấn Nhật (2012). *Thiết kế và phát triển chương trình đào tạo đáp ứng chuẩn đầu ra*. NXB Đại học Quốc gia TP. Hồ Chí Minh.
- [3] Edward F. Crawley - Johan Malmqvist - Sören Östlund - Doris R. Bodeur - Kristina Edström (2007). *Rethinking engineering Education - The CDIO Approach*. Springer.
- [4] Tổ chức Pháp ngữ Quốc tế (2012). *Bộ tài liệu hướng dẫn triển khai phương pháp tiếp cận theo năng lực trong đào tạo nghề*, được phát hành theo thỏa thuận hợp tác giữa Tổng cục dạy nghề (GDVT) với Hiệp hội thúc đẩy Giáo dục và đào tạo ở nước ngoài (APEFE - Cộng đồng người Bỉ nói tiếng Pháp).
- [5] Tổ chức Pháp ngữ Quốc tế (2012). *Công nghệ giáo dục nghề nghiệp*, được phát hành theo thỏa thuận hợp tác giữa Tổng cục dạy nghề (GDVT) với Hiệp hội thúc đẩy Giáo dục và đào tạo ở nước ngoài (APEFE - Cộng đồng người Bỉ nói tiếng Pháp).
- [6] Bộ Công thương (2012). *Quyết định số 3316/QĐ-BCT Ban hành tiêu chuẩn kỹ năng nghề quốc gia của nghề Cắt gọt kim loại trên CNC*.
- [7] Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội (2015). *Thông tư số 56/2015/TT-BLĐTBXH về Hướng dẫn việc xây dựng, thẩm định và công bố tiêu chuẩn kỹ năng nghề quốc gia*.